

Skipulagsstofnun
Jakob Gunnarsson
Laugavegi 166
150 REYKJAVÍK

Garðabær, 08. apríl 2016
2016020033/42-8
TB
jgo/tb

Brúarvirkjun í Tungufljóti - frummatsskýrsla

Vísað er til bréfs frá Skipulagsstofnun, dags. 24. febrúar sl., þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um fyrirhugaða 9,9 MW Brúarvirkjun í Tungufljóti. Beðist er velvirðingar á því hve dregist hefur að skila inn umsögn.

Náttúrufræðistofnun Íslands hefur verið falið að veita umsagnir um frummatsskýrslur sbr. 2. mgr. 68. gr. nýrra laga um náttúruvernd og er það nýtt hlutverk fyrir stofnunina. Það skal tekið fram að stofnunin hefur unnið að rannsóknnum vegna framangreindrar virkjunar þar sem hún kannaði gróður og fuglalíf á framkvæmdasvæði Brúarvirkjunnar, sjá viðauka I við frummatsskýrsluna. Náttúrufræðistofnun hefur því komið að gerð þessa hluta frummatsskýrslunnar þ.m.t. framsetningu framkvæmdaraðila á niðurstöðum stofnunarinnar. Á þetta er bent svo ekki leiki vafi á aðkomu stofnunarinnar að málinu á fyrri stigum þess.

Náttúrufræðistofnun hefur fari yfir frummatsskýrslu um Brúarvirkjun og telur að hún lýsi vel framkvæmdinni sjálfri og mögulegum umhverfisáhrifum. Brúarvirkjun er ekki stór virkjun en engu að síður mun hún raska náttúrulegu svæði þó að hluti svæðisins beri vott um ræktun og aðra landnýtingu. Helstu áhrif af virkjuninni munu verða vegna minkunar á rennsli á kafla í Tungufljóti, 93% af rennsli þess, og vegna veituskurðar, stíflu og uppistöðulóns þ.e. áhrif á landslag, áhrif vegna efnistöku og röskun/eyðing á gróðri þ.m.t. birkiskógi sem fer undir lón. Alls verður gróðri á um 10 ha lands raskað þar af um 4 ha af skógi og 2,5 ha af mýrlendi. Framkvæmdaraðili gerir ráð fyrir sem mótvægisáðgerð að endurheimta skóglendi og mýrlendi í stað þess sem verður raskað. Engar jarðminjar eru taldar verða fyrir raski.

Eins og að framan greinir telur Náttúrufræðistofnun að miðað við umfang Brúarvirkjunar þá sé framkvæmdinni og mögulegum umhverfisáhrifum vel lýst hvað varðar flesta þætti lífríkis en þó verður að taka fram að betur hefði mátt skoða náttúruvar birkiskógarins sem mun fara undir lón verði af virkjun. Á þetta bæði við um plöntu og fuglalíf. Skoða ætti t.d. botngróður skógarins og engar rannsóknir voru gerða á fuglalífi á þessu tiltekna svæði en þetta kemur fram í frummatsskýrslunni í kafla 4.3.2 bls. 39 og kafla 4.3.3. bls. 40. Á það verður að benda að ný lög um náttúruvernd nr. 60/2013 höfðu ekki tekið gildi þegar unnið var að rannsóknnum vegna frummatsskýrslunnar.

Náttúrufræðistofnun telur umfang framkvæmdarinnar þess eðlis að hún kalli ekki á umfangsmikla og tíða vöktun af áhrifum hennar til langs tíma. Engu að síður telur stofnunin að bæði verði að liggja fyrir í leyfisvetingum annars vegar áætlun um vöktun og/eða úttekt á því hver áhrif framkvæmdinnar verði og á þetta t.d. við um lífríki Tungufljóts og hins vegar eftirfylgni með frágangi eftir rask, t.d. endurheimt náttúrulegs gróðurs, og svo eftirfylgni með mótvægisáðgerðum þ.e. endurheimt birkiskóga og votlendis.

Eftir að frummatsskýrslu var skilað barst Náttúrufræðistofnun fyrirspurn í tölvupósti frá Mannvit ehf. um birkiskóga þ.e. um túlkun Náttúrufræðistofnunar á því „.....hvort umræddur hluti skógarins sem kemur til með að raskast njóti sérstakrar verndar í skilningi laganna?“ Til útskýringar fylgir svar Náttúrufræðistofnunar við fyrirspurninni með þessari umsögn.

Virðingarfyllst

Jón Gunnar Ottósson
forstjóri

Trausti Baldursson

Meðf: Tölvupóstur til Mannvits ehf. 22. mars sl.

Sæll Haukur, ég held að það sé ekki hægt að svara spurningu þinn já eða nei eins og er. Fyrir það fyrsta þá hefur ekki farið fram mat á því hvaða skógar eiga að falla undir 61. gr laga um náttúruvernd og umræddur skógur hefur ekki verið skoðaður m.t..t. þessa.

Smá útdúring, og þó, en af einhverjum óskiljanlegum ástæðum, að mati Náttúrufræðistofnunar, var Skógrækt ríkisins falið að halda skrá yfir birkiskóga skv. 61. grein en ekki NÍ (hvort svo sem að það væri samvinna milli NÍ og Sr að afla gagnanna eða ekki). Okkar mat er að birkiskógar og annað lífríki sem þar er er í raun bara einn hluti af náttúru Íslands sem NÍ ber að skrá (hlutverk sem Sr hefur ekki almennt) auk þess sem birkiskógar munu verða skilgreindir sem sérstök vistgerð/vistgerðir (líklega 2-4 mismunandi, NÍ er að vinna í því núna) og út frá því metið hvort tilteknir skógar/svæði teljist mikilvægir eða ekki. Þessu erum við að vinna að m.a. með Sr.

Eitt er að halda skrá yfir flatarmál skóga annað að halda skrá yfir og meta mikilvægi einstakra birkiskóga sem vistgerð. Ekki bara út frá birkinu sem slíku, þó það sé sú tegund sem er ríkjandi, heldur út frá öllum tegundum í skógingum og hann sem búsvæði annarra tegunda en það er meiningin með vistfræðilega mikilvægir sbr. umrædda 61. grein (skráning náttúru skóganna almennt). Það mundi því auðveldi að hafa skráninguna á einum stað t.d. þegar gefa á svona upplýsingar eins og þú biður um.

Almennt hefur „birki“ eða skógar notið sértakrar verndar skv. lögum um skógrækt sbr. **II. kafli. Um meðferð skóga, kjarrs, lyngs o.fl.**

6. gr. Í skógum eða kjarri má hvorki höggva tré né runna á annan hátt en þann, að höggvið sé innan úr, þannig, að skógurinn eða kjarrið sé grisjað, enda sé það gert í samráði við skógarvörð. Ekkert svæði má rjóðurfella nema með samþykki skógræktarstjóra, og þó því aðeins, að sá, sem heggur, skuldbindi sig til þess að breyta landinu í tún eða græða upp skóg að nýju á öðru jafnstóru svæði og hafa byrjað á því innan tveggja ára.

Þetta ákvæði er svo sem ekki fallið úr gildi. Auk þess hefur verið lögð fram stefna um vernd birkiskóga s.s. https://www.umhverfisraduneyti.is/media/PDF_skrar/Birkiskogar.pdf og https://www.umhverfisraduneyti.is/media/PDF_skrar/velferd0609.pdf sjá vernd lífríkis nr. 7, Hvort þessi tiltekni skógur flokkist undir „*sérstæðir eða vistfræðilega mikilvægir birkiskógar og leifar þeirra þar sem eru m.a. gömul tré*“ verður að biða betri tíma með að ákvarða endanlega en þangað til hlýtur þetta að vera mat hverju sinni út frá nokkrum þáttum eins og t.d. magn sem eyðist, sérstaða birkiskóga á svæðinu og svo geta bæst við menningarleg gildi og almenn verndarsjónarmið í lögum um náttúruvernd. En sem sagt það er ekki hægt að svara þessu betur núna nema meta skóginn þarna sérstaklega og þá með samanburði við önnur svæði og út frá meginsjónarmiðum um að birkiskógar eru almennt taldir lykilstærkerfi, veit margvíslega vistþjónusu o.s.frv. sjá hér að neðan úr frumvarpi.

Úr frumvarpinu:

Nýmæli er að í b-lið 1. mgr. er kveðið á um vernd birkiskóga og leifa þeirra. Með birkiskógum er hér átt við þá skóga sem einkennast af náttúrulegri nýliðun og aldursdreifingu, þar sem eru m.a. gömul tré og þar sem vex dæmigerður botngróður birkiskóga. Birki er ein af fáum náttúrulegum trjátegundum á Íslandi **og teljast birkiskógar til lykilstærkerfa á Íslandi. Þeir veita margvíslega vistþjónustu**, svo sem við miðlun vatns og næringarefna.

Birkiskógar í vexti **binda kolefni úr andrúmslofti**. Þar sem skógar breiðast út um skóglaut land með rýrum jarðvegi getur heildarbinding kolefnis orðið bæði mikil og langvarandi, ekki síst í jarðvegi. Birkiskógar geta dregið úr áföllum vegna náttúruhamfara, t.d. með því að **binda eldfjallagjósku** þannig að hún nái ekki að fjúka og valda skaða á gróðri, jarðvegi og mannvirkjum. Þá verja birkiskógar jarðveg fyrir rofi af völdum vatns, vinda og skriðuhlaupa

enda varð hin mikla jarðvegseyðing, sem átt hefur sér stað hér á landi, í mörgum tilvikum í kjölfar eyðingar skóga og kjarrlendis. Birkiskógar eru meðal fjölsóttustu útivistarsvæða landsins og hafa um aldir veitt mönnum upplyftingu og innblástur. Birkigróin lönd eru eftirsóknarverð fyrir frístundabyggð og hafa orðið æ verðmætari fyrir landeigendur, ekki síst bændur sem vilja breyta búskaparháttum sínum.

Erfðabreytileiki er mikill í íslensku birki innan og milli kvæma. Einnig virðist vera munur milli landshluta hvað varðar aðlögun og aðra erfðafræðilega eiginleika. Íslenskt birki virðist yfirleitt hafa mikla aðlögunareiginleika. **Besta leiðin til að vernda erfðalindir íslenska birkisins er að stuðla að náttúrulegri útbreiðslu þess og varðveita leifar gamalla birkiskóga og erfðaefni þeirra.**

Vona ég að þetta svari einhverju.

Kv

Trausti Baldursson
Náttúrufræðistofnun Íslands
Icelandic Institute of Natural History
Urriðaholtsstræti 6-8
Pósthólf 125 (P.O. Box 125)
212 Garðabær
Sími/Tele: 590 0500
Email: trausti@ni.is

Guðmundur Guðjónsson | Sæll Haukur Þarna er um að ræða vafa og...

07.03.2016 15:59:53

From: Guðmundur Guðjónsson/NI.IS
To: Haukur Einarsson <haukur@mannvit.is>
Cc: Trausti Baldursson/NI.IS@NI.IS
Date: 07.03.2016 15:59
Subject: Re: Brúarvirkjun - birkiskógar

Sæll Haukur

Þarna er um að ræða vafa og túlkunar atriði sem við í gróðurkortagerðinni treystum okkur ekki til að svara. Því áframsendum við fyrirspurnina til Trausta Baldurssonar forstöðumanns Vistfræðideildar sem hefur með þessi mál að gera.

Með kveðju,

Guðmundur Guðjónsson
Verkefnastjóri gróðurkortagerðar
Náttúrufræðistofnun Íslands

From: Haukur Einarsson <haukur@mannvit.is>
To: "gudm@ni.is" <gudm@ni.is>
Date: 07.03.2016 14:52
Subject: Brúarvirkjun - birkiskógar

Sæll Guðmundur

Ég var að reka augun í að í skýrslu ykkar um gróður og fugla á framkvæmdasvæði Brúarvirkjunar segir að „*birkiskógar og leifar slíkra skóga [njóta] sérstakrar verndar og í lögunum kemur fram að óheimilt sé að raska þeim nema brýna nauðsyn beri til og aðrir kostir ekki fyrir hendi*“ . Þessi setning byggir á upphaflegu frumvarpi til laga um náttúruvernd en þar var þessi umfjöllun í gr. 57. Nánar tiltekið hljóðaði málsgreinin á um að „*birkiskógar sem einkennast af náttúrulegri nýliðun og aldursdreifingu, þar sem eru m.a. gömul tré og þar sem vex dæmigerður botngróður birkiskóga, svo og leifar slíkra skóga*“ séu vistkerfi sem njóta sérstakrar verndar.

Í meðförum þingsins breyttist þessi málsgrein og fluttist til og er nú í 61. gr. Hún hljóðar nú á um að „*sérstæðir eða vistfræðilega mikilvægir birkiskógar og leifar þeirra þar sem eru m.a. gömul tré*“ njóti sérstakrar verndar.

Umfjöllun okkar í frummatsskýrslunni byggir á fyrri skilgreiningu, þ.e. að birkiskógurinn njóti sérstakrar verndar. Þegar kynningartíma frummatsskýrslunnar lýkur verður útbúin matsskýrsla þar sem sett verða fram viðbrögð við þeim umsögnum og athugasemdum sem koma. Þar gefst einnig tækifæri til að leiðrétta augljós mistök eins og tilvísunina í rétta grein í lögunum. Í ljósi framangreindrar breytingar langar mig að kanna túlkun ykkar á því hvort umræddur hluti skógarins sem kemur til með að raskast njóti sérstakrar verndar í skilningi laganna?

Bestu kveðjur,
Haukur

Haukur Einarsson

Umhverfisverkfræðingur
Environmental Engineer
Sími / Tel.: +354 422 3016
GSM / Mobile: +354 842 3016

MANNVIT

www.mannvit.is / www.mannvit.com